ދަރުނަ - ރަސްކަލުންގެ ރައިވަރު

ނަސީމާ މުޙައްމަދު

މިޒަމާނަށް އަދިވެސް ފެންނަން ލިބޭ ފަދައިން ތަރިކަވެފައިވާ އުނގެ ގޮތުގައި، ދިވެހިރާއްޖޭގައި އުޅުނު ގިނަ ދުވަސްވީ އަދަބީ ފަންނުތަކުގެ ތެރެއިން ރައިވަރަކީ ވަރަށް ގިނަ ދުވަސްވީ ފަންނެކެވެ. ރައިވަރުގެ ވައްތަރުތަކެއް ތަރައްގީވެފައި އުޅުނު ގިނަ ދުވަސްވީ އެއް ވައްތަރަކީ ރަސްރަސްކަލުންނަށް ރަސްކަމުން ކިޔާފައިވާ އެ ރަސްމީ އާދަބަގައި ރައިވަރުކޮށް ކިޔުމާ ބަސްކޮށް ރަސްމީ ރައިވަރުތަކެވެ. ރަސްރަސްކަލުންނަށް ކިޔާފައިވާ ކިޔުމަށް ބަޔާންކުރާ ވަކި "ދުގުރަ" ގޮތަކީ އެއްފަށެވެ. މި ވައްތަރަށް ކިޔާ ރަސްކަލުގެ ދުގު ދޮގުގެ އިބާރާތަކަށް ކިޔާ ނަމަކީ "ދަރުނަ" އެވެ. މިއީ ވަކި ވައްތަރެއްގެ ބަސްގަތާއި ރައިވަރުތަކެވެ. ރައިވަރުތަކުން "ދަރުނަ" ކިޔާދަނީ ބަސްކޮށްގައި ލިޔުއްވައި ފޮނުއްވައިފައެވެ. ދަރުނަކީ ކިޔުމަށް ރަސްކަލުގެ ބައްޕަފުޅާ މަންމާފުޅާ ކިޔައިދިނުމުގެ ރަސްކަލުގެ ކުރީގެ އުނގެނުމުގެ، ރަސްކަލުން އިސްވެވަޑައިގަންނަވައި ރަސްކަލުގެ ވެރިކަމަށް ނަންފުޅު އިޢުލާންކުރައްވާ ކަމެކެވެ.

ތިރީގައި އެވަނީ އިސްކަންދަރު ރަސްގެފާނުގެ ބައްޕާފުޅު، އައްސުލްޠާން މުޙައްމަދު އިމާދުއްދީން 1 "ސުލްޠާނީ ސިރީ ކުލަސުންދަރަ އައްދަ ކިރިތި ކަށްޔިރި ބޮވަނަ މަހާރަދުން" ނަން ކިޔުން ދަރުނަގައި އިބާރާތެވެ.

މި ދަރުނަގައި އިބާރާތްތަކެއް ނަކަލުކޮށްފައި އެވަނީ އައްސުލްޠާން މުޙައްމަދު ޣިޔާޘުއްދީން (1767މ - 1773މ) އެކުލަވައިލައްވާފައިވާ "ޣިޔާޘުއްދީން ރަދުންގެ ފޮތުގެ" މި ފޮތުންނެވެ.

އައްސުލްޠާން މުޙައްމަދު އިމާދުއްދީން 1 އަށް ރަސްކަމުން ކިޔައިދިން ދަރުނަ:

"އިސްކަންދަރު މަހާރަދުންގެ ބަފައި މުޙައްމަދު ރަދުންގެ ދަރުނަ "ބިސްމިއްﷲ ވަހައިގެން " ކޮށް ރައްދު ބިސްމިއްލާހި ދުލުން ރައްދު ބިސްމިއްލާހި ވަހުން ރަސްދަރުގެ މި ދިރި އަހަރިކަން ފުރަދަންނާދަ އުޅުމު މާފަހަރު ކިޔުމަށް "ކަނބާ އާދިއްތާ މާވަކިނަގެ ރާދަކިޔުން"

ދިރައިފުރަސްތާރު ނުފަނ "ކުމަކަލައި ނަންފުޅައިރިޔަށް ރާދަފަހިވި ކިލަރަކަން"

ފުރަސްމީރު ފުރަފުރިކަން "މިބަ ކަލްހިރި އާދިފަރި ވަނަ" މި ދުރުން "ކަނަނރަ ވާ ދިރަފުސަން" ނިއަން ދަނާދެ ވަޖެނަނަ ރުއްސަވައި"

މި ދުރު އަދިރެ "އިވުނަން" ސުބަހިރިއާ ފަސް ލަކުން" ނަވަރަނަނަރައި "ވަރި އައުދާނަ ކައިނަލަން"

ސިއާކަ ސާސްމިރަ "މުޖެ ފިލަންދަވައި" ގަރަނދަ ކިޔަމީން ފަން ފުރަ އިމުރު އާނަނދަ "ދަނަމަރު ދުރު" މުޙައްމަދު ކަލަމިދި އާމަދިއަށް ރަން"

ސުވަގުނައިމުރު ދުވަމާއިނގެ "ދުރު ރަދުންގެ ދައުލަދިރި" ރުމާއައިނާ ފާމަވައިދަން"

ސުވަސްމީ ސިރީ ކުލަސުންދަރަ އައްދަ ކިރިތި ކަށްޔިރި "ބޮވަނަ މަހާރަދުންވެމީ"(ޣިޔާޘުއްދީން ރަދުންގެ ފޮތް: ބ. 59،58).■

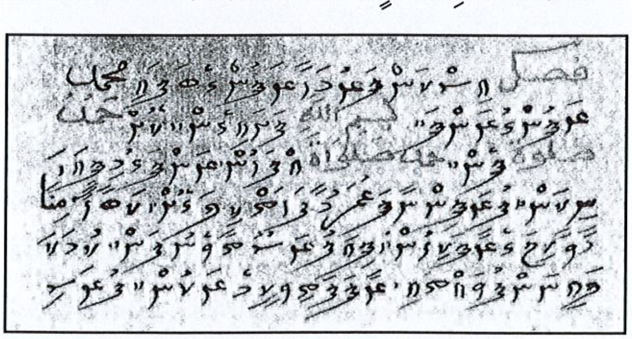

މަތީގައި ދަރުނަގައި ބައެއް (ސުކަންކަންފުޅު)